

R. HVA

NÄÄTTE LÄÄÄ

P. PERSEN

RAHVANÄITELAVA

PRAKTILINE AJAKIRI VÄIKETEATRITE
LAVAKUNSTI ARENDAMISEKS

ESIMENE AASTAKÄIK
1931

SP-5437

ENSV
Rahvalik Avalik
Raamatukogu

TRÜKIKODA „TEATERTRÜKK“ VENE TÄNAV 6, TALLINNAS

Rahvanäitelava

Praktiline ajakiri
väiketeatrite lavakunsti arendamiseks

Nr. 1

Ilmub käesoleval aastal 8 numbrit. Abonentidele
aastatellimishind Kr. 4.80. Välismaale Kr. 6.—
Toimetus ja tallitus: S. Karja 19-7. Telef. 20-178
Postkast nr. 335. Tallinn. Posti jooksev arve nr. 58

1931

Saatesõna

Käsikäes kiire ajatempoga on meil Eestis maanäitelavad moodustanud tiheda võrgu, harrastades hoogsalt näitemängu ja suhtudes erilise hoolega selle kunstilise taseme arendamisele. See on kutsund välja juba ammugi, kuid peaaegselt viimasel ajal, terava puuduse iseseisva teatriajakirja järele. Küll on mainitud ajakirja väljaandmise alal tehtud üksikuid katseid, kuid need on seni jäänd ikka vaid katseiks. Otsimata nende katsete ebaõnnestumise põhjusi, võime vaid konstateerida seda, et tarvidus teatriajakirja järele pidevalt suureneb.

Meil on olemas mõnigi hää ja kunstipinnaline ajakiri, milline annab oma veergudel ruumi ka teatriküsimusile. Kahjuks käsitletakse aga nois ajakirjus teatriküsimusi väga kitsais piires, peaaegselt seda osa neist, mis arvustistena puudutab meie suuremaid teatreid. Maaväiketeatrid on aga ses suhtes jäetud täiesti vaeslapse ossa.

On üldiselt teada, et meil maalavadele on erilisel valusaks küsimuseks teatri tehniline ning praktiline osa. Nende küsimuste piirkonda tahabki „Rahvanäitelava“ rajada oma tööpõllu. Tuues oma veergudel järjekindlalt artikleid meie väiketeatri päevamuredest, tahab ta ühtlasi väiketeatrile anda ka üldtarvilikke ja praktilisi näpunäiteid lavatehniliste küsimuste lahendamiseks. Oma mitmekülgse näitekirjandusliku osaga, kus tahab esitada ettekandeiks lühemaid kui ka pikemaid näidendeid, üksikuid palu, monolooge, dialooge, ettekandeid noorsoole ja koolilavadele, soovib „Rahvanäitelava“ igakülgset arendada ja mitmekesistada oma lugejaskonna

maitset ja valikut. Ka on ajakirjas kavatsatud tuua näidendite soovitusi ja lühemaid ülevaateid ilmund näidenditest, andes ühtlasi ülevaateid publiku suhtumisest ja poolehoiust ühele või teisele autorile ning näidendile. Lugejaile on ette nähtud lühike veeruosa vaba sõna jaoks, milline tarvilik kui õhutatav tegur edukale tööle.

Pääle loeteldud liigituste on ajakirjas tähtsa osana ette nähtud veel „Küsimused ja vastused.“ Viimasega tahab „Rahvanäitelava“ olla juhatustandvaks keskuseks väga mitmesuguseis väiketeatrisse puutuvais küsimusis, nii vastustega ajakirja veergudel, kui ka otsekoheste kirjalikkude, suusõnaliste või ka telefoniteeliste seletustega. Ühe sõnaga — „Rahvanäitelava“ tahab olla igati abiks väiketeatritele, et nende töö võiks edeneda loomulikku rada oma kunstilise täienemise poole.

„Rahvanäitelava“ ei taha olla ühegi rühmituse või voolu pailaps ega pooléhoidja, tema soov on jääda vaid kohaks, kus kõik seltskonnategelased, kirjanikud, näitlejad, lauljad, muusikerid, — üldse, kes aga kuidagi on seotud näitelavaga, võiksid avaldada oma mõtteid, koguneda ühiseks perekks, täiendada ennast ja aidata kaasa teistele, kes tarvitavad abi ja näpunäiteid.

Neist küllalt suurist tõekspidamisist tahab ajakiri pidada kinni põhimõtteliku visadusega, seejuures pidades silmas ka üldist aja arengut. Ta püüab olla praktiliseks nõuandjaks väiketeatritele lavakunsti arenemisel ja sellena teenida lugejaskonna rahulolu.

Maa arendab lavakultuuri

R. Kangro-Pool

Ei ole kuigi palju aega tagasi, kui igaüks, kes näiliselt tahtis mõelda patriootilises vinklis, kõneles ja kirjutas sellest, et inimesed ei peaks mitte rändama maalt linnadesse. Linna kujutati nagu mõnd pahet, aga maad selleks, kus rahvuslikud voorused palju paremini inimeste juures püsima jäävad.

Maal oli siis tööd ja tegemist palju ning inimesist tuli puudus kätte. Väga loomulik, et maa ülesehitav kätetöö osutus hulga väärtuslikumaks, kui linnades mõnede tühiseks kontoriametnikuks olemine.

Nüüd on olukorrad paratamatult mitmeti muutunud. Nüüd on nii, et inimestel pole linnades midagi teha ja ka maa ei suuda neid enam toita. Nüüd ei ole see enam ebapatriootiline, kui inimesed hädadest aetutena maalt linnadesse tulevad — mõistetakse, et kergemeelsus pole selle sammu päämiseks tõukajaks. Ja inimesi tõeliselt ka ei tõmbagi enam nii väga need linnad, kus töötute arv suur ja üldine viletsus veel suurem. Mured on teinud inimesed kõiges tagasihoidlikuks ja igaüks kõige parema meelega tahaks oma kodukohas elada ja armastusega töötada. Nii nad siis hoiduvad maa külge.

Teiseks on muutunud ka maa üldine kultuuriline tasapind. Maa on linnastumise mõttes astunud suuri samme edasi. Või õigemini öeldult — linn on tunginud maale. Meie hariduse korraldus kujunes nii, et keskkooli haridus on tunginud kõige kaugematessegi külladesse. Pole suurrahvastel kellelgi sarnast maarahvast, kellel kooliga ja üldhariduslike ainetega oleks selles ulatuses kokkupuutumist, kui meie maarahva nooremale põlvele nüüd osaks on saanud.

Olgu alul meie kool puudulik, aga ta on hariduse hindamiseks, haritud inimeste kultuuriliste nõuete tõstmiseks maal otse vägeva liikumise toonud. Inimesed ei saa enam läbi vaid igapäevase loomuliku tööga, vaid vaim nõuab oma toitu ja seda peab kuskiltki saama. Kui peame silmas asjaolusid, et meil näiteks viimaseil aastail väga palju raamatuid kirjastatakse, siis nendest väga suur arv omandatakse just maale, kus inimestel teiste vaimliste elamuste võimalus piiratum kui linnades. Raamat on maa haritud nooruse puhketundide parimaks seltsiliseks.

Vaadeldgem maa elamisviiside pale muutumist. Simmanid tavalises mõttes on kadumas, nende lõbu ja lärm ei rahulda enam uut põlve. Lõbus ja ajaviites ka tahetakse vaimliselt midagi tuumakamat. Me näeme uut hoogu seltsimajade ehitamises. Rahvale on rahvamaju vaja, kus rahuldatakse inimeste kunstilisi nõudeid. Laulukoorid, muusika orkestrid, rahvaülikooli loengud ja näitlemine on asjad, millele maa noort erksat seltskonda ei saa enam ette kujutada.

Eriti ollakse huvitatud näitemängu õhtutest. Kõikjal leidub noorinimesi, kes väsimata innuga ühinevad näiterühmadeks ja kokku käivad kilomeetrite kauguselt ettevalmistama neid õhtuid. Noorpõlv on linnades hääd teatrit näinud ja nende vaimlised tõmbed käivad sarnase hää teatri järele. Nii on loomulik, et nüüd maa asjaarmastajate näitemänguõhtud kunstiliselt tasapinnalt ei taha rahulduda sellega, mis oli varem. Ei, parandada tahetakse, luua, ehitada tahetakse!

Kui paljud seltsimajad on ehitanud väikseis mõötudes päris hääd näitelavad ja

kunstnikel lasknud maalida mitmed komplektid lavaseinu. Samuti on hoogsalt hakatud korraldama lühiajalisi lavategelaste kursusi, kus on antud juhatust diktsioonis, lavastamises, jumestamises jne. Ja nüüd hiljuti oli veel Tallinnas kursus väikelavade juhtidele, millest osavõtt osutus väga elavaks.

Me näeme, et maa liigub ja pingutab jõudu, et väikeseski ulatuses kunstilisemalt pakkuda seda, mille järele tuhandete südamed tarvidust tunnevad.

* * *

Olgu siin mõningaid mõtteid kaalumiseks.

Kui linnad vaimliselt rohkem suudavad maast, siis küll sellepärast, et linnades on elu tihedam ja see tihedus annab tugevama ning rikkama pinna vaimliste väärtuste sündimiseks ning kandmiseks. Eru-tav tahe on linnades kui tugev press mõjuvamalt töötamas. Vaimu rikkused surutakse hoogsamalt ja põhjalikumalt välja. Maa on õre, inimesed rohkem oma ette ja miski ei suru selles avaruses ja ei koondunud ühiseks jõuks.

Ja sellegi õreduse juures näeme vaimliste jõudude liialt killunemist. Inimesed tahavad tegutseda, kuidagi kasulikud olla, aga selle juures nii talitada, et tema oleks kuidagi esimene. Me näeme siis, kuidas ühes ja samas nurgas on näiteks tuletõrjeselts, haridusselts, karskusselts, põllumees-teselts jne. Ja igal kipub olema oma näitlejate, lauljate jne. rühm, kes isegi väga konkureerivad, paraku kas või vastased on. Egoism ja võistlus on hääd jõud, aga lagedatel pindadel on üksmeelne koostöötamine siiski vahel palju tulusam.

Ma mõtlen, et kui maa tahab enesele rahuldavat näitlemist, siis vähemalt sellel alal nad peaksid endid küll nagu kitt üksmeelsele tööle rakendama. Hääd näitlejate anded kuskilgi teatris pole mujalt tulnud, kui rahva keskel. Igas inimeses on oma osa kunstnikku, näitlemise annet leiame vist kõige rohkem, sest elu ise on küllalt suur näitelava, kus mängimist õpitakse. Vaja need omadused kokku tõmmata, laval esinemiseks ümber sünnitada ja kunstiline esinemine hakkab idanema ning kasvab peagi õitsevaks puuks. Ainult hoida ühte, et trupp saaks tugev olla mitmekesisuse mõttes. Mõistan, et üksikud seltsid taha-

vad oma õhtuid, aga näitlemise osa võiks neil kõigil olla selle ühise ja üksmeelse näitlejate trupi poolt, mis on moodustatud vaid näitekunstilisil kaalutlusil seltsidevaheliselt.

* * *

Mõtlen, et sarnane üksmeelsus võimaldab trupptidele ka parema ettevalmistuse. Tuletan siin meelde neid lavakursuseid, mida viimaseil aastail on korraldatud. Kursused on kuludega seotud ja väikese osavõtu juures võivad nad olla ikkagi väga lühikesed ja pinnapäälsed. Mida võib teha mõninga kümne päevaga! Lektor vaevalt õpib kursuslaste kui näitlejate tüüpe tundma. Ta töönatukene jookseb õhku ja muutub sagedasti tühjätähjaliseks ajaviitmiseks, mille kasu ei anna peaaegu milleski tunda. Iga väiksemgi õppimine nõuab natukene kestvamat tööd ja ülesandesse süvenemist. Kui mitu kohalist seltsi ühinedes üksmeelselt korraldaks neid kursuseid, siis võiksid nad olla kestvamad ja tagajärjed oleks tundu-vamad. Peaks olema võimalus, et kursuste juhataja saaks mitut näidendit kätteõpetada, sellega ta avaks näitlejaile edaspidiseks tööks võimalusi paljude nende asjade nägemiseks, mis on näitlemisel väga vajalised, aga mida asjaarmastaja ilma tähelepanujuhtimata ei tea.

* * *

Suureks mureks maa lavadele on kohaste näidendite valimine. Näidendi ja publiku vahekord teatris on sarnane, et nad peavad kindlasti seisma sümpaatses kontaktis. Millest publiku enamuse hing on elevil, süda käärimas ja mõte vastust otsib, see „tõmbab“ laval kõige rohkem. Teater ilma selle sisemise „tõmbeta“ töötab tühja.

Inimesed viimseil aastail on teinud suuri sisemisi vaimuelulisi murranguid, aga lavakirjandus pole sellele vastavalt kasvanud. Nii linnadeski teatreile hääd näidendite leidmine on raskeks ülesandeks. Maal elame hoopis raskemais tingimuses. Maa publiku enamus on väikese arenemisega ja teda huvitavad näendid, mis kunstiliselt üsna madalal astmel ja mis noorema põlve arenemisega sammu ei pea. Me näeme, et maa lavad oma näidendite valikul peavad asuma sellel õnnelikul keskmisel teel, mis kuidagi rahustab nii üht kui teist poolt. Nii oleme maal paratama-

tult seisukohal, et näidendite valikul tuleb pidada silmas ka kasvatustlikke põhimõtteid.

Meil on algupärandeid ja tõlkekirjandust päris õige palju, aga häid teri nende keskelt peab oskama leida.

Nüüd on aprilli alul Tallinnas üleriiklik layakunstiinimeste kongress. Osa päevakorrast on pühendatud ka maa väikelavade päevamuredele. Ühtlasi kutsutakse kongressile maalavade juhtivaid tegelasi. Sääal on koht, kus öeldakse südamete päält ära,

mis just meie lavasid praegu kõige rohkem pigistab ja säetakse ülesse põhimõtteid ja püüdeid, et seda pigistamist kõrvaldada.

Lavakunsti kultuurilised ülesanded maal ja selleks organiseerumine, lavade varustamine, näitlejate kasvatamine ning hää näitekirjanduse leidmine, need on ülesanded, mille kujunemist ootab meie tublisti linnastunud maa uus seltskond.

Jääb soovida, et teatrikongress siin vastavad kivid liikuma paneks.

Näitemängu organiseerimisest maalaval

Raskusi, millega tuleb võidelda.

I.

Nende ridade kirjutajal on tulnud kümnekond aastaid organiseerida näitemängu maalavadele. Et seda on tulnud teha mitmel pool ja mitmesuguseis tingimuses, siis on juhus olnud puutuda kokku paljude üksikasjadega, mis otseselt või kaudselt raskendavad maanäitejuhi töötingimusi. Saadud muljeist lubatagu siinkohal mõnd märkida.

Kes ise tegelikust tööst seisnud eemal, sel on raske kujutada ette, missugust ennastalgavat tööd nõuab asjaarmastaja-näitleja „elukutse“, eriti aga näitejuhi-lavastaja töö. Suurteatris, kus tegelevad elukutselised näitlejad, on asi hoopis parem. Sääal on oma kindel palgaline ansambel, kellelt saab nõuda täpselt korralikku lavatööd, on juhid erialadele, nagu seda on dekoraator, liikumisjuht, inspitsient ja isegi grimeerija. Maalavadel lasub see töökoorem enamalt kõik näitejuhi õlgadel. Maanäitejuht hoolitsegu dekoratsioonide eest, õpetagu näidend korralikult kätte, grimeerigu tegelased, juhatagu neid lavale, hoolitsegu selle eest, et laval tarvisminevad asjad oleksid kohal ja lõpuks mängigu näidendis ise ka kaasa. Muidugi on ka kohti, kus siin ühele või teisele kohale abilisi leidub, ent sellaseid tuleb märksa harvem ette.

Näitemängu organiseerimisel on esimeseks ülesandeks kohase näidendi leidmine. Siinjuures peetagu juba varakult silmas, et valitud saaks mäng, mis näitle-

jaskonnale ülejõu ei käiks. Oli juhus näha algajate käes raskesisulist draamat, mille etenduse kestel valitses saalis lõbus naer. Viga seisis selles, et draama tõesti raske oli, kuna mitmed tegelasist esinesid aga esmakordselt. Näidendi valikul tuleb alati arvestada tõsiselt näitlejate võimiste ja näitelava tehnilise säädeldise võimalustega. Neid kooskõlastades võime vaid midagi loota. Teiseks ei saa jätta mainimata ka kohaste, eriti algupäraste, näidendite vähesust. Nii tuleb kurdetamatult leppida tõlgetega. Meil kurdetakse, et lavateoste kirjutamine ei tasuvat end. See väide ei pea aga paika. Kui osatakse tabada õiget närvi, nagu seda Raudsepp oma „Mikumärdiga“ on teind, siis joostakse otse tormi algupärandi järele. Siin seisab igatahes autoreil suur tööpõld ees. Ei saa salata, et näitejuhi raskemate tööde hulka kuulub just sobiva näidendi valik. Kuna neid aga igakord käepärast ei ole, siis valitakse mõni tühine jandike, et aga asjast üle saada. Ja kes on siis süüdi, kui kurdetakse publiku eemalejäämist pidudelt?

Väga takistavalt mõjub veel maal asjalu, et näitlejaid on raske proovideks saada kokku, kuna nad enamikus põllutõõlised ja üksiteisest elavad kaugel. On tulnud ette juhtumeid, kus alles etenduse õhtul on kõik tegelased esmakordselt „täielikus koosseisus“ koos. Iseäranis tuleb seda ette suvel, kibedal tööajal. Et neil kordadel juttugi ei saa olla korralikust näidendi äraõppimisest ja väarikast ettekandest, peaks igale selge

olema. Ka siin on võimalik asjast nii saada üle, et näidendit hakatagu juba varemalt harjutama, mitte aga viimasel nädalal. Täiesti arusaadav, et töönimesi on võimatu ülepäeviti proovidel sundida käima.

Mulle on mitmed näitejuhid seletand, et nad oma trupiga päris hädas on. Üks nuriseb, et ei saa sellast osa, mida tahab, teine ei kannata vastumängijat, kolmas ei salli mingisuguseid märkusi, mida näitejuht teeb, kuna tal asja kohta „oma arvamused” jne. Peab kahjuks mainima, et sellaseid juhtumeid tõesti esineb. Tihti ripub see aga ka näitejuhi isikust. Viimasel tuleks üksikutel juhtudel toimida väga taktiliselt. Järsult ei saavutata midagi. Ei tohi unustada silmapilgukski, et siin vabatahtliku trupi liikmetega tegelemine, kus iga üksiku liikme kaotamine vaid halvavalt võib mõjuda tööle. Ma ei taha sellega õelda, et tuleb tegelasi „hellitada”, et juhil ei pruugi ollagi omi arvamusi, — just vastupidi. Juhil tuleb järjest kavakindla selgitamisega tegelastele kasvatada sisse vaade, et asjalikud juhatused ja märkused on hädavajalikud. Näitejuht peab saama autoriteediks, kelle poole tegelased nõuküsidest pööravad juba ise. See on aga võimalik vaid siis, kui näitejuht on küsimustes ise küllalt kompetent.

Kord tuli mul juhatada näitetruppi, kus oli juurdund sisse komme, et enne näidendi

algust võeti „julgestust”. Oli hulk tegemist enne, kui sain viia tegelaskonna veendumusele, et see mängule võib tuua aina kahju.

On kuulda, et paljudes kohtades tekitab nurinat näitlejate protsentide jaotamine. Tavaliselt saadakse neid 5 — 25 protsenti üldsissetulekust. Mõnes kohas jagatakse protsendid osavõtjate arvule ühtlaselt, teisel osa suuruse järele jne. Ei poolda neist üht ega teist, sest niipea kui küsimus puutub rahasse, ei puudu säält ka arusaamatused. Kohtades, kus on otsustatud näitlejaile teatavaid protsente anda, kogutagu need üldisse kassa. Hiljem võib sellega mõni ekskursioon ette võtta jne., kuna tõelist vaeva need sendid nagu nii ei tasu. Seltskonnatööst osavõtt olgu igale ärksamale tegelasele moraalseks kohustiseks.

Kui arvesse võtta, et maal tuleb tegelastel mõnikord 5 — 10 km. maha käia — päälegi igasuguse ilmastiku juures — et proovideks kokku tulla, et proovid on tavaliselt õhtuti, kust jõutakse mõnikord kella 2 — 3 ajal õösel koju — ja kui siiski käiakse ennatsalgavalt koos, siis nõuab see tõesti hädad tahtmist ja huvi seltskondlise töö vastu. Kas hindab seda aga meie seltskond?!

Missuguste tehniliste raskustega näitemänguorganiseerijal meie maalavadel tuleb tulla toime, sellest teinekord.

E. L.

Missugune kunstnik on kunagi olnud mures poliitilisest päevasündmusest — ta elas vaid oma kunstile ja käsikäes sammusid nad läbi elu; aga vaevade küllane ja raske aeg on haarand inimese oma raudse käega ja mure pigistab temast välja hääli, mis seni talle olid tundmatud.

Hoffmann.

Valgust läkitada inimese südame sügavustesse — see on kunstniku suurim ülesanne.

Schumann.

Kaunis on kunstiteos, kui Jumalik säde temas ühendub sõbralikult inimlikkusega.

Helne.

Praktilise väikelava tüüp

A. Tuurand

I.

Algsõna.

Meie rahvamajade võrk laieneb ja tihe-
neb aegajaga järjekindlalt. Rahvamaja ker-
gib rahvamaja järele, üks kaunim ja palju-
töötavam teisest. Kulutatakse kahtlemata
palju hoolt ja energiat seks suureks tööks,
millel tuleviku vaimu- ja kunstielu arengule
põhiline ja vastuvaidlemata tähtsus.

Ent olugi, et meie kerkivate rahvama-
jade kavandid ja plaanid seatud kokku
asjatundlikkusega ja vastavad praktilis-
ajakohastele nõuetele, valitseb kohati, ja
seda eriti kaugemais kodumaanurgis, ses
suhtes kaos ja teadmatus. Sageli ehitatakse
valmis lava, mis täidab vaid algelisemaid
nõudeid, sageli aga ei arvestata tulevikuga
— teatrikunstiarangemisega maal, vaid võet-
akse aluseks oleviku kandepind. Pahatihti
aga tehakse hoopis sobimatuid arvestusi,
näiteks: näidendis tuleb ette 15 — 20 tegelast
ja lava peab olema nii suur, et nimetatud
tegelased mahuks kõik korraga päale. Et
aga tegelased-näitlejad vajavad ka mängides
ruumi ja peavad krupeeruma paljudes va-
riantides ning et lavaline ehitus oma juure-
kuuluvate esemetega nõuab juurejärjekind-
lalt ruumi, seda ei arvestata üldse. Nii
nähakse siis hiljem kahetsusega, et lava ei
vasta tõsisemaiks ja suuremaiks ülesandeiks
ja ei ole ajakohane.

Sellane põhjustamata segäne tegutse-
mine näitelavade ja teatrimajade ehitamisel
ei ole tihti niivõrd tingitud majandus- ja
rahaküsimusist kui just võhiklikest arva-
musist. Näitlejad ise peetakse ehitatava lava
sündsuse küsimusest sageli eemal. Mis-
sugune viletsus see on — väikesel näite-

laval midagi etendada ja kui võrd hull on
asjaolu, et näidendi valikul peab alati pi-
dama silmas lava suurust — seda teavad
näitlejad maal vägagi hästi.

Arvestades kõiki nimetatuid kui ka ni-
metamata jäänd asjaolusid, peaks iga lava-
ehitaja organisatsioon pidama meeles, et lava
on mõeldud ikkagi tulevikule ning et näite-
kunst, seda eriti maal, on alles arenemis-
teel.

Käesoleva kirjutise ülesannete piiridesse
pole arvatud eeltoodud küsimuste arvuline
ja mõõduline lahendamine, sest seks on
juba varem vastavate asutiste poolt seatud
kokku ja antud välja juhtnõore ning näpu-
näiteid. Tähtsama ja valusama küsimuse
moodustab aga maalavadel see asjaolu,
kuidas korraldada sissesäädet, dekoratsioone,
valgustust, effekte jne. jne. ja neid kõiki
sarnastel lavadel, mis juba minevikus on
valmis ehitatud ja mille juures enam ei
saa kasutada olevikus väljatöötatud mõõte.

Mida väiksem on lava, seda suuremaid
nõudeid ta esitab lavastajale kui ka näitle-
jale. Ei või öelda, et rasket asja väikesel
laval üldse lavastada ei saa. Peab vaid
olema leidlikkust, praktilisust ja üle kõige
— tahtet. Selles peitubki lavastaja loomingu-
anne ja oskus. Ka vähesega võib saata
midagi korda. Ehk küll tulemused tihti
pole hiilgavad, on nad siiski rahuldavad ja
publik, kui arvustaja, leiab lavas kunsti ja
algupärasust.

On halb nähe, et meil, eriti maal, pe-
takse põhimõttelise visadusega kinni mine-
viku traditsioonidest ja vaadetest. Laval,
eriti selles osas, mis puudutab dekorat-
sioone, tahetakse anda esikätt loomulik-
kust. Kuid väikelava oma suurusega tihti

ei luba aimata järele loomulikkust. (Näiteks lössi, sügavat maastikku jne. jne.) Selle tõttu ilmneb sarnasel loomulikkuse otsimisel pahatihti asjaolu, et laval kujutletud maastik, mets jne. on ebaharilik, perspektiivilt vale ja mõjub hoopis ebaameeldivalt. Sarnasest piinlikust nähtest peab meid päästma just ülalmainitud leidlikkus ja praktilisus. Kui lava väiksuse tõttu on võimata anda loodust tema loomupärasuses, siis püütagu anda vaid üldist muljet, mis lõppude lõpuks mõjub vaatajas palju paremini, kui vale loomulikkus.

Püüame käesolevas artiklis järjekorras tuua sarnaste praktiliste seadelduste kirjeldusi ühes selgitavate joonistustega, millised peaksid lavastajatele maal olema suureks abiks.

Esijärjekorras aga pöördume lava põhiplaani või skeemi juure. Selles skeemis on toodud kõik lavaseadeldus-esemed,

mis igal laval tingimata on tarvilikud. On esitatud ka n. n. „linade süsteem,“ millega just väga palju, nagu edespidisest kirjeldusest näeme, saab kaasa aidata suurema töö tegemiseks väikelaval.

Toodud skeem lavast ei ole paljunõudlik, kuid sarnast lava omades ei tohiks ükski organisatsioon maal kaevata, et üks ehk teine näidend lavastamiseks ülejõu raske on.

Kuna meie ei taha siin anda mitte lava ehitusmõõte, vaid mõistet, kuidas lavaline sissesead olgu korraldatud, siis ei too ka täpseid mõõtüksusi. Jätame seega toodud esemete ruumilise asendamise lah-tiseks, kuna see on sõltuv iga üksiku lava suurusest ja seega peaaegu esindamiselt siinkohal võimatu. Allolev skeem kujutab lava põhiplaani.

(Järgneb).

Pabervatt näitelava teenistuses

Pabervatt on suuremal jaol maanäitelavadel seni vähetuntud. Kuivõrra aga nimetatud vatti saab laval (ka väikelaval) tarvitada praktiliselt, sellest allpool mõni rida.

Dekoratiivseis küsimusis pakub pabervatt esijoo-nes lavastajale ja dekoraatorile suuri võimalusi. Nii saab selle abil kujutada laval väga loomutruult mõjuvaid talvemaastiku effekte. Pabervatt paigutatuna puudele, kändudele, kividele, majaräästaisse jne. annab suurepärase külmas sädeleva lume pildi. Kisutuna väikeks tükeks ja lastuna ülalt alla on täielikult markeeritud lumesadu. Ka kostlümide valmistamisel saab pabervatti kasutada väga otstarbekohaselt.

Kes selle tulusa vahendi samuti on jätnud

kahe silma vahele, on meie maanäitleja. Viimasele aga läheb pabervatti tarvis kõige rohkem.

Kui näitleja on oma osa ära mängind, peab ta näo mingist puhastama. Selleks, nagu teada, tuleb nagu vaseliiniga kergelt sisse hõõruda, et seda siis, kui mink on muutund vedelaks, puhtaks pühkida. Mingi ärapühkimiseks ongi näitlejal tarvis pabervatti. Ta on kõige otstarbekohasem ja hügieeniliselt soovitatavam vahend mingi kõrvaldamiseks ja et ta oma omadustes ei jäta midagi soovida ning odavuse tõttu on kättesaadav kõigile, siis ei tohiks ta puududa pääle dekoratiivse otstarbe ka ühegi näitleja jumestusabi-nõude hulgast.

Näitejuhile

Pidage silmas, et iga näidend oma kahe kaane vahel on teatud määral tooresaine, mille näitlejad publikule suupäraseks — nauditavaks peavad kühsetama. Ühe näidendi juures on see „kühsetamine“ kergem, teise juures — raskem. Et näiteseltskond oma pääle kord-korralt raskemad ülesanded võtab, on loomulik: selles seisabki edu. Kuid mainitud edenemises ei saa olla suuri hüppeid. Sellepärast olgu näitejuht, näidendit valides, valvel, et näidendi nõuded ja tegelaste võimed ei satuks teravasse vastollu.

J. Metua.

Nooruse patud

Heino Anto draama

Tegelased.

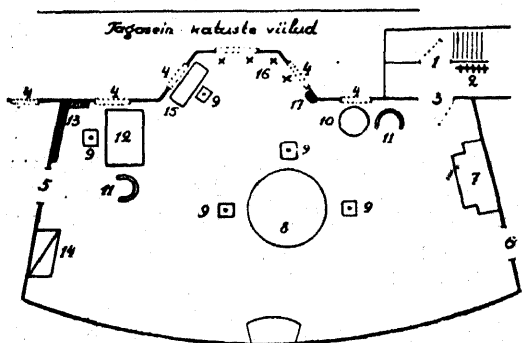
Joosep Nurm, õpetaja.
Anna, tema noor naine.
Arnold Suhkam, korporant.
Minna, Nurmide teenijatüdruk.
Konstaabel.
Kordnik.

Tegemus toimub Nurmide korteris.

Aeg — olewit.

Lava.

Tuba Nurmide korteris alltoodud plaani järgi.

1 — uks trepikotta.	10 — suitsetamislaud.
2 — nagi.	11 — tugitoolid.
3 — uks ehitotta.	12 — kirjutislaud.
4 — aknad.	13 — nurgaraamatutiid.
5 — uks kõrvaltuppa.	14 — ahi.
6 — uks kööki.	15 — käsitöölaud.
7 — puhveti-lapp.	16 — lilleb.
8 — söögilaud.	17 — seinatelefon.
9 — toolid.	

Lavakirjeldus.

Söögituba kivismaja neljandal korral. Tagaseinas Naasväljaehitis. Paremal ja vasemal pool väljaehitist suurte ruutudega aknad. Paremal seinas üks kööki, vasemal — teistese ruumesse. Paremal, köögiuksest tahapoole, puhwet. Vasemal seinas ees ahi. Tagaseinas paremal üks eeskotta, kust paistab omaforda trepikoja uks. Taga pahemal — kirjutislaud osfaga vastu akent, laua ees tool. Taga paremal, väljaehitise ning akna vahel seinatelefon ja ümmargune suitsetamisnõudega laud, pääl paberossid ja tikud. Laua kõrval tugitool. Restel söögilaud mõne tooliga ja sellekohal rippuva lambiga. Väljaehitises naisterahwa töölaud ja lille. — Sijustis tüline, märgatawalt uus. Seintel mõned pildid.

Märkeid tegelaste kohta.

Joosep kasvult üle teismise. Tema tume juuts meelekohilt tublisti hall. Ta liigub rahuliseks nagu mõdetud sammul. Hääles teataw pehmus, ahlast ta midagi toolmeisterlikku. Rõõkupõrtes Arnoldiga wistab üleleew wiha ta hetkels roopaisi välja, kuid saab peagi enefewaltemise jälle tagasi. Naistesje suhtub erilise hellusega, kuna aimab ta kannatuste põhjust.

Anna noor naine, ewib suureb, tumedab ja unis-tawad silmad, mis peegeldawad miskit väljaütle mata tur-bust. Näol nagu wäsimuse wõi warjatud kannatuse ilme. Ta meeleolumuutused on häplewad ja üleminekud suurest hingelisest pinewusest lootusetä jõuetuseni sünnitwad kiiresti.

Arnold on põhjalaind üllõpilasõ-korporandi tüüp, korralikkude, wõiks jelda ilusate näojoontega, kuid näole on fired wajutand oma iseloomulise pitsert. Ta on segu künismist ja kohati teesklematust lohmetusest, mis õjutab endise korralikkuse jäänustele. Oma wiimase etteaste ahul on Arnold märgatawalt joobnud, kuid etteaste lõpul kaineneb ehmatuse ja hirmu mõjul.

Minna on lohmatas maatüdruk, kes hiljuti linna teenima ajund. Sindab wäga oma ausat nime, seepärast on tõsiselt haawund, kui heidetakse warju tema aufulle.

Retwiijidid.

La w a l: laual paberose, tihud; laualaeas rahapakk, puhwetitapis tarwiilike sööginõusid, taldrekuud ja tasje.

U n n a: awatud kiri, sõrmuseid förmes.

J o o s e p: kimp õpilaste kooliwihte.

M i n n a: supitring, rahapundar, walge paberileht.

Walgustus.

Rogu waatuse kestel hele sügispaiteje tuli, mis pais-
tab paremalt, muutes elurõõmsaks ja aknast paistuwad
latustewiilud.

Selleffette.

Minus suurem efekt käesolewas draamas on aha-
ruutude purunemise kiirin kõrwaltoas. Selle effekti loomise
pärast saawutatagu juba harjutamiste teel näidendi
proowidel, sest et tema ebaõnnestumisel kannataks selle all
tuntawalt ja näidendi iseliku traagika lõpumont.

U n n a (noor, tumedajuusseline, unistawate silma-
dega naine, istub wäljaehitises tödlaua juures, käes awa-
tud kiri. Waatab aknast wälja, pill juhitud lauguse.
Aknaist paistawad sinna majade kõrgeid wiilud.)

M i n n a (hiljuti maalt tulnud teenijatüdrukut tüüp;
tuleb üldiselt uskest, waatab ringi ja tui ei näe toas Annat,
hüüab tungiwalt ja salapäroselt). Proua! Proua ae!

U n n a (ehmus üles). Ah! Sina, Minna? —
Kuidas ma ehmuin! Mis sa tahad?

M i n n a. Wäljas trepil on üks meesterah-
was, tahab teiega rääkida.

U n n a (kohmetudes). Üks meesterahwas? —
Tahab minuga rääkida? Kas sa ei kuulnud eht
walesti, wõib olla küsis ta mu meest?

M i n n a. Ei pole! Itka prouaga tahab kokku.
Küsis weel, kas olete üksi kodus.

U n n a. Kuidas ta üteti wälja näeb?

M i n n a. Noh — on teine nii — antfaka
moodi mees!

U n n a. Hää küll, Minna. (Piina ja wäsimu-
soga hääles.) Lase tal sisse tulla ja waata siis
kõõgis lõuna järgi. Mu mees wõib warsti tulla.

M i n n a. Oh, lõuna on warsti walmis, ei
sää pole enam teidagi! (Läheb eestotta ja awab tori-
dori usse.) Tulge siis aga sisse!

U r n o l d (aastat 25—30 wana, ilusate näojoon-
tega, kuid näost peegelub ümberkorratu elu ja andu-
mus pahedele). Tere, Anna! Puh! Siia sinu
juure üles annab õige ronida! Wistiski oma
sada trepiastet!

M i n n a (tuleb Arnoldi järele eestojast, silmitseb
uudishimuga wõõrast, siis löök ära.)

U r n o l d. Noh, kas sa mind teretada ei
tahagi, kallim?

U n n a (ei wasta itka weel, waatab waid suurt
silmit waitides Arnoldile otse.)

U r n o l d (piltega). Wõi ei tunne sa enam
oma magusat poisist, nagu sa mind nimetasid?
Olen wäga palju muutund, mis? (Waitus.) Kas
sa mu kirja said?

U n n a (tes itka pärani silmit Arnoldile otse waa-
tab, noogutab mehaaniliselt pääga.)

U r n o l d. Oled sa teesetu, wõi? Mis sa
must wahid!?

U n n a (tasa, mingisuguse ssemise jälestusega). Ja
seda inimest olen ma kord armastand! — (Äkki
hooga, millest kostub tartus ja wiha.) Mis sa tulid,
Arnold, mis sa minust tahad?! Kas sa ei
mõista, et meie wahel on kõik lõppend, et mul
pole sinuga enam midagi ühist!? Mis ei jäta
sa mind rahule?

U r n o l d (ei lase häirida oma rahu, istub taga
paremal pool tugitoolele, sirutades jalad hooletult wälja).
Oled omale püüdnud mehe! (Waatab toas ringi,
wõtub suitsjetamislauast paberossi, läidab selle.) Elad
nähtawasti jõulalt!

U n n a (endiselt, tungiwa sofnaga). Mis sa must
tahad, Arnold?! Mis sa tulid päälinna, mis
on sul siit otstida? (Kartusega hääles.) Mu mees
wõib iga filmapilk tulla, ma ei taha, et ta sind
siin kohtaks.

U r n o l d (jultunult, rahuga). Ära nii rutta,
kallim. Su mees on tunnis ja ei tule enne kella
kolme. Näed, olen kogund wajalikt informatsioon!
Hähä! —

U n n a (piinatult, hirmuga). Halastaja taewas,
siis ütke, mis sa minust tahad!

U r n o l d (alul pisut kohmetu). Olin siin —
äriarjus! Noh, nii — läbisõidul. (Paus, siis wiltu
naeratuslega.) Aga päälinna õhk pole mu terwi-
sele just kasulik! (Teeseldub igatuslega.) Tahsin sind
üle hulga aja kord jälle näha, Anna. On tütt
aega möödund sellest, kui Tartus weetsime oma
õnneliku kewade. Ma armastasin ju sind, Anna,
wõib olla pisut omamoodi —

U n n a (järjuit). Ma ei taha seda kuulata!
(Suure ahastusega.) Pole miskit elus, mida tahaksin
unustada nii meelsasti kui seda! (Katab näo kätega.)
Do, su käitumine oli hirmus, oli halastamatu!
Jätta elutogematu tütarlaps üksinda meeleheitel,
ootama oma lapse sündi — petetuna, toeta . . .

U r n o l d (terge kohmetusega). Ma ei teadnud,
et — et sa ootast last! Alles hiljem kuulsin
seda su sõbrannalt Miililt!

Anna (hõuga, surutult). Waletad! Do, sina! Kui mu rasedusest kuulsid, salgasid maha oma wahetorra minuga!

Arnold. Mida oleksingi mina, waene üliõpilane, wõind sinu hääks teha? Nälgisin isegi päewast-päewa, sest onu loobus mulle andmast elatist raha.

Anna (pahameele puhanguga, wihaft jätenawil silmi). Nälgisid? Uhte korporant pummeldas sõpradega ringi, seda tegid ja! Olin jaks liig uhte, et sinult tulla abi otsima! — Aga olgu, ma ei taha sellest enam rääkida! Unustada tahaks waid seda aega! Do, kui saats selle mälestusest wälja kustuda!

Arnold (mängib haawunut). Noh, sina said ju sellest kergesti üle! Rahe aasta pärast olid juba abielus teisega.

Anna. Sain kergesti üle?! Seda ütled sina, lapse isa!? Kui mitte Milli — oleksite mind Emajõeft wõind offida. (Katab näo kätega.) Ei osta mõelda, kuidas suuusin seda seetord taluda. (Läbi nutu.) Ja laps, see maimuke, oma kustund silmega — surnud enne, kui nägi jumala päikeft — (Nuusjub trampitult.)

Arnold. Oli õnn, et ta sündis surnult!

Anna. Õnn!? Do, temaga kustus mu wiimne lohutus! (Saab wähehaawal enesest jagu.) Kui mõlten sellele, siis lämbun häbi, et ma — ülbse sinuga — Do! — (Peidab näo kätesse.)

Arnold (pauzi järgi). Unustagem, Anna, mis olnud. Ets ole? (Tõuseb, astub lähemale.) Ja lepime jälle ära. Ega's eluag maks wiha pidada! (Kui Anna waitib.) Sa pole ju mind weel juudlenudft, Anna! See tooks meid jälle teineteisele lähemale, mu süda! (Astub üsna ligi, on aga weel kahewahel.) Tõepoolest, Anna! (Pauzi järgi teise tooniga.) Tead, Anna, minu elu läheb päris halwast! (Tahab wõtta Anna käe.)

Anna (järstu, energiaga). Ära puutu mind, kas kuuled! Ja ütke juba lord mis ja siit tahad? Mida ja dieft mõllesid oma kirjaga, seleta!

Arnold (sammu taganedes, kohmetult). Noh — olgu, kui sul sellega nii rutt! (Naerab kurjalt.) Waewalt küll rõõmustad, kui seda kuuled! — (Waatab taas ringi, siis tasanadud häälel.) Ma wõltsisin weksli ja distonteerisin pangas . . .

Anna (külmal). Wõi niikaugale oled jõudnud?! — Kuid mis puutub see minusse?

Arnold. Tulin sinu juure, et sinult — mul oleks waja — wähemalt kolmsada krooni.

Anna. Mis läheb see mulle korda! Mis räägid ja sellest mulle!?

Arnold. Kas ja siis ei mõista — ma wõltsisin weksli! Kirjutasin sellele ühe endise kaaswõitleja nime! Mind ootab wangistus, kui ma ei leia raha. Kaaswõitleja oleks nõus asjast waikima, kui tale selle summa tähtpäewaks tajun! Kas nüüd mõistad?

Anna. Mõistan hästi. Wangistus oleks sulle ärateenitud karistus!

Arnold. Inimene! Eales ei pea nad mind pokri saama pista, kas kuuled, ei eales! Ennem siis juba —

Anna. Muidugi, see ei sobiks korporandi auga! — Kuid ma ei tea itka weel, mida ja minust tahad?

Arnold (taltjutab ennast, jälle waitjelt). Kuulsin Millilt, et oled õnnelikult abiellund ja elad nüüd päälinnas, siis sõitsin siia, et sind üles offida. Mõtlesin, kui sul läheb nüüd hästi, ehk siis aitad mind seetord?

Anna. Kuidas saan mina sind aidata? Mu mehe õpetajapalt — see pole sulle wististi teadmata — ulatub waewalt äraelamiseks. Tagawarasiid meil ei ole. Mina ei saaks sind kuidagi aidata, kuigi seda tahaksin.

Arnold (ennast weel rahule sundides). Sul ehk õnnestub seda muretseada. Teil on seisukoht elus — wõite saada kas wõi laenuki, wõi mis mina tean —

Anna (hakkab juba taipama, et selle taga peitub midagi lohutawat, muutub rahutuks, kuid püüab alahoida hääles endist kindlust). Ma ei saa sulle seda raha muretseada, Arnold! Pead küll pöörama mõne teise poole!

Arnold (taotades enesewalitsemise, haarab järstu Anna käest kinni, siistab läbi hammaste). Sina! (Wiltu, kihwtise naeruga.) Sa arwad, ju mees rõõmustaks wiist kuuldes ju endiseft elust, ju lapseft ja nii edasi?! Arwad ja tõesti seda?

Anna (waadates htemust suuril silmil talle otse). Ja seda sõandats ja teha? Sul oleks jultumust häwitada süütu inimese eluõnne? Seda wõiksid ja teha, sina, kes ja ise kõiges süüdi oled?

Arnold (waatab kõrwale, lahutab käsi). Ma ei taha ju seda, aga, oluford sunnib mind selleks.

Anna (äreuwjega, tungiwalt). Mõlle järele, Arnold — kui sul piisutti inimese werd südamess — mõlle järele, mis ja tahad teha! Sinu süü minu ees — olgu, ma ei taha sellest enam rääkida — Jumal olgu ju kohtumõistja. Püüan unustada, mis ja minu wastu patustand. Ma leidisin inimese, kes mind armastab ja kes mulle kallis üle kõige. — Üksford kustub mu mälestuseft ta õubne elamus, kui ma sind enam ei

näe. Aga Joosep! Jäta tema rahule! Tema elu ei tohi ja purustada! Soojuse ning hellusega on ta arstind terweks mu südame. — Lemasse ei tohi ja puutada! Olgu ta sulle püha.

Arnold (teerutab tohmetult mütti käes). Nojah, mul on ju väga kahju, Anna — Ma ei tee seda sugugi häämeelega. Aga ma wajan raha, kas mõistad? (Arewuse ja rõhuga). Ma ei lafe ennaft wangistada, nii tõesti kui siin seis! Ei, nad ei pea mind saama! — (Paus.) Näed — Anna, mul pole walikut. Sa pead mulle selle raha muretsema, kas mõistad? Sa pead! — Muidu pööran otsemat teed su mehe poole! Tema matjab mulle selle summa kindlasti, juba kartuselt, et ma ju hääle nimele mõiksin warju heita! Noh, teadagi — seltsfondlit seisukohti ja nii edasi! Nii siis, Anna, ole juba mõistlik ja muretse raha ise. Siis jääb su mehele see walu tegemata. Näed, kõik oleneb sinust enesest ja sugugi mitte minust!

Anna (ahastuses täsi murdes). Mu jumal, mu jumal! Mis pean küll tegema!? (Nutuga patubes.) Arnold, kats aastat olen tale päewast-päewa tahtnud awalbada oma nooruse eskimust, kuid — mul pole olnud julgust purustada ta südant! — Mida enam ta mind armastab, seda raskem on mul seda teha! Mul on tunne, nagu peaksin tale seljatagant pistma noa südamesse! —

Arnold. Noh, näed, Anna, siis on ju väga hää, et ma pöörsin selles asjas sinu poole. Nii on sul wõimalus oma saladust warjata edasi. (Pausi järgi, mõttes.) Millal su mees pärast lõunat kodust lahkus?

Anna (tes täiesti murtult oma ette nuusub, mehaaniliselt). Tal on täna tund kella neliast wiieni.

Arnold. Ah nii. (Waatab talle.) Praegu on kell kolm —

Anna (targab järsku üles). Halastaja taewas! Mõne minuti pärast tuleb mu mees! Ta ei tohi kind siin kohata, siis oleks kõik kadund!

Arnold (astub Annale sammu lähemale). Noh, hää, ma lähen siis praegu. Ma walwan wäljas; kui su mees kodust lahkus, tulen ma raha järgi. (Wiltu naeratuslega.) Kui ja mind pisutki weel armastad, Anna, siis muretse ja mulle selle raha! Wõid ju oma mehele midagi hambasje puhuda, teie, naised, seda juba ostate! Küll see juba õnnestub!

Anna (waatab talle jällestugega otja). Sa pole inimene! (Oste hüsteeriliselt.) Jäl loom oled ja!

Arnold. Noh, olgu, olgu nii. — Nagu teadud, mul on tõesti väga kahju, kuid teist ma ei saa! (Astub ühe poole.) Nägemiseni!

Anna. Mine! Ma ei taha kind eales enam näha! Mul pole lootust seda raha kottu saada... Meil on raha üldse sadafaksummend krooni — sellest peame elama järgmise palgapäewani! Ära nõua minult wõimatut!

Arnold (metifult). Sa muretse mulle selle raha, kas mõistad!? Kolmsada krooni wiimse sendini! Wõi muidu — ja tead...

Anna (meeleheittega). Mul ei ole kustilt seda raha wõtta! — Mine siis ja ütle mu mehele kõik! — Mine kui tahad, ma ei saa seda tattistada — (Nuusub trampitult.) Mulle — on see — ükspuhas...

Arnold (näeb sõrmuseid Anna sõrmes). Ah, sul on ju briljante! Do, nende eest saad hulga raha!

Anna (uue nutuhooga). Mu surnud ema — ainus mälestus! —

Arnold. Saada pandimajja, hiljem wõid nad wälja lunastada! — Ma lähen nüüd ja kui su mees kodust lahkus, tulen ma raha järgi. See on mu wiimne sõna! (Wäljub toast, jättes ühe sõdgitoa ja eestjoja wahelt lahti.)

Anna (on pisut aega endises seisukorras, siis nagu ühest mõttest ehmedes, pühib pisaraid ja ruttab kirjutuslaua juure, tõmbab ühe laela lahti, wõtab laelast palli künnetroonilist, loeb need kiiresti üle ja pistab pöue. Üritab laela jälle kinni ja ajab kiiresti sõdgitolauda katma, jättes taldreteid tahale inimesele.)

Joosep (aastat 40—45 wana, juustes tublisti halli, pilt mees, ennem kõhetu kui täse, sõbralikult naeratavate silmadega, hääles pehmus, nagu lastega rääkides. Tuleb trepikojast eestotta. On näha kuidas ta enne ühe sulgemist diendab tagasi trepist alla waatama. Riputab silgispalltu eestjojas wana otja. Tuleb siis tuppa, heidab kinnu õpikaste wihte kirjutuslauale). Noh, kuidas lähed, Anna? (Suudleb naist.)

Anna (helludes, peidab näo mehe rinnale). Hästi, Joosep! (Püüab naeratada, kuna omal nutt päale kipub.)

Joosep (silitab naise palgeid, tõstab ta näo oma poole, waatab uurides naise filmi). Monoh, mis mu Annafesega siis on? Olemz wiist nutnud koguni? —

Anna. Ei — ei midagi! (Püüab teeselda muretut.) Ei, tõesti... (Purstab aga järsku mehe emdufes trampitult nutma.)

Joosep. Oi, kallid! Me oleme ju üsna torrast ära! Mis on siis meisega juhtund?

Anna (pühib pisaraid filmist, teeb meelehettikku tatset enesest jagu saada). Ei — tõesti mitte midagi! Riisama — süda oli raste, ei tea ifegi, mispärast! — (Wabastab end mehe kätte wahelt ja õpetab lauatamise.)

Joosep (seisab kõrwal, waatab pisut aega uuriwalt naisele otja. Pausi järgi wõimalikult üksteisile tooniga). Trepil tuli mulle üks noormees wastu. Kas eht küsiti mind?

Anna (ei sõanda pillusid mehe poole tõsta).
Ei sind pole keegi küsind. (Ruttu teist juttu tehes.)
Tahad sa nüüd kohe lõunatada, Joosep?

Joosep (seisab mõttes laua juures). Jaa —
ma pesen waib käed. (Pahempoolsest uksest teise tuppa.)

Anna (astub kiiresti kõõgi ukse juure ja hüüab
kõõki). Too supp lauale, Minna!

Minna (tuleb kõõgist supiga ja asetab selle lauale).

Anna (on sõrmuse võtnud, waatab seda täes, siis
otfustawalt). Kuule, Minna!

Minna. Jah, proua?

Anna (wõtab tödlaua laekast sametist tarbitese, pa-
neb sõrmuse selle sisse, siis kartlitult kõrwaltooa ukse poole
waadates, tasandatud häälte). Wõta see sõrmus,
Minna, ja wiid kohe pandimajja hoiule! Nõua
selle wastu raha niipalju kui antakse. Aga jookse,
palun, ruttu!

Minna. Aga kallid proua —

Anna. Ära päri! Mine nüüd kohe!
(Annab karbi Minna kätte.) Aga jäägu see meie
wahele! —

Minna. Jah, jah, küll ma jooksen! —
(Ruttab imestand näoga eestotta ära.)

Anna (tõstab supi talbrekutele).

Joosep (tuleb kõrwaltoast). Noh, Annate,
mis sa's tänaseks ka oled meisterdand?

Anna (püüab olla elaw). Kas sa ei näe,
kallim, su lemmikroog! Seda sõid sa ikka meelstasti.

Joosep (istub sõõgilaua juure). Do-jah, neeru
supp, see maisteb mulle eriliselt! (Sõõb.) Noh, ja
sina? Miks sina siis ei sõõ, Anna? Kas sa
haige oled?

Anna. Mina, haige? Aga ei, Joosep!
(Teestleb, nagu sõõks ifuga.) Näed, Joosep, ma sõõn
ju! (Paus, süüakse pisut aega waitides, mille jookul
Joosepi uuriw pill aegajalt peatub naise näol, kuna Anna
oma pillu ei usalda talbrekult tõsta.)

Joosep (lõpetab supi sõõmise). Ei, Anna. —
Ütle mis tahes ja püüa teiselda rahu kuidas
oskad — sinuga on midagi juhtund!

Anna (ikka mahapõõrdud pilgul). Sa oled nal-
jakas, Joosep, noh, mis oleks wõind minuga
juhtuda? Sina ära ole minu pärast asjata rahutu!

Joosep (waitjelt). Waata, Anna, ma olek-
sin tõesti palju rahulikum, kui ma wõitsin
mõelda, et sa omad minu wastu usalduse. —
Tõesti ma ei tea, et ma oleksin sulle põhjust
annud — midagi minu eest warjata. Ja siis —
mul on tahtmatult tunne, nagu ei oleks sa enam
mu endine Anna . . .

Anna (waatab hingeldades mehele otsta, kõlatult).
Nagu ei oleks ma . . . su endine Anna?! —

Joosep. Miski erutus rõhub sind, ma näen
ju seda! Kuid olgu! Ei taha tungida wägi-
waldselt su pühamasse paika, kui sa ise ei tunne
tarwet mind sinna wiia.

Anna (süüdlase näoga). Ei, ei Joosep . . .
Ma ei taha sinu eest midagi warjata — Ma
karisin, sa naerad mu wälja!

Joosep (ei saa aru). Kuidas? Naeraksin
wälja? —

Anna. Jaa. Nägin õõsel halba und.

Joosep (ustmatult). Und?

Anna. Oh, jaa, koledat!

Joosep. Ja see rikkus su tuju?

Anna. Terweks päewaks! (Püüab naeratada.)
Ütle, Joosep, nüüd sa ei kahtle ometi enam oma
naises, et ta sulle kõike ära ei ütle!

Joosep (silitab naise tätt). Oh sa mu wäike
rumal lapsuke! (Naeratab.) Wõi unenägude pä-
rast siis nutetaks! — Noh, mis kohutawat sa
nägid, jutusta!

Anna. Tead, me kõndisime sinuga meha
weerel murul ja noppisime lilli . . . Ja siis tuli
tühnikult kole metsloom ning tormas sulle kallale!
Ma kijendasin meeletult ja — ärkasin oma enese
karjatuse pääle üles! Eks ole, see on ju kohutaw!

Joosep (naljakalt). Do-jaa, see on hirmus
kohutaw! — Sa mu armas laps!

Anna (sulades). Kallis, sa ei kahtle ometi mu
armastuses sinu wastu, mis ka ei juhtuks?
Tõota seda mulle!

Joosep (tõõselt, tundmusega). Wõid sa selles
weel kahelda, armas laps? Kuid — ärgem las-
kem nüüd unenägudel rikkuda meie sõõgitsu!

Anna (waatab mehele niiskete, tänuilikkude pillu-
dega otsta). Tahad, ma tõstan sulle weel suppi,
Joosep? —

Joosep. Tänan, suppi mitte enam! —
Mis on meil siis teiseks roaks?

Anna. Dota, näed kohe! (Wiib supi ja tal-
rekud kõõki ära ja toob säält prae lauale.)

Joosep (waatab). Dhoo, karbonaat! Tore!

Anna (tõstab mehele ja enesele praadi). Tead,
armas . . . (Waatab maha, togeledes.) ma oleksin
meeleldi . . . mul oleks waja paar uut kleiti . . .
(Waitib.)

Joosep (naerad). Hahaha! Ah, kohe paar
tükki wõi?

Anna (häbenedes, näost punane). Kui sa arwad,
et ühest jatkub . . .

Joosep. Kas tead, Anna, ostaksin sulle meeletu kas või kümme uut kleiti, kui aga jatkaks selleks raha! Ehk piisab sedakord ühest, aga ilusast? — Ei tea, kas 50 krooni on selle omandamiseks küllalt suur kapital?

Anna (püüab kolelt naeratada, sääljuures ise sügavasti häbenedes.) Kas su naisute polegi väärt kallimat, no, ütleme — nii umbes 100 krooni?

Joosep. Noh . . . ja tead, Anna, mul pole seesugustest asjadest taipu! Ogu siis, kui ja arwab, et see on möödapääsmata kulu.

Anna (uuesti tõsijelt). Tänan sind, Joosep! Sa oled nii häa mu vastu! — (Wõitleb liigutusega.)

Joosep. Jäta seda, mu laps! Tahaksin, et mu naisute oleks rahul ning rõõmus! (On jõõmise lõpetand, tõmbab Anna, kes laua juures püsti seismas nõusid koristab, oma ligi, rääkides soojalt, armastusega.) Et sa usaldaks oma meest ja ei waeleks oma pääkest kõiksugu muredega.

Anna (siibudes). Lõesti, Joosep, mul pole muud mõtet, kui et sa võiksid olla õnnelik! Tahhan waib armastada sind kogu hinge jõuga. Sa oled nii tugew, nii kindel eneses, nii häa! Ma elan kui wäänkask su najal. Usu mu armastusse, mis ta ei juhtuks! —

Joosep. Tahhan seda, tahhan seda, Anna. (Suudleb naist.)

Anna. Kas ei jää sa tundi hiljaks, Joosep? (Wabastab ennast mehe embuselt.)

Joosep. Di jah! (Tõuseb, waatab tella.) Pole wiga, on weel aega. (Astub kirjutislaua juure, tõmbab laeta lahti.) Wõtame raha sulle etialul meie tagawarast, kuni ma nõuetawa summa muretsen. (Otsib laua laetast.) Noh . . . (Tõmbab laeta rohtem wälja.) kuhu siis . . . ? Eile alles oli raha siin! (Anna poole, kes söögilaua juures seisab, hirmust pea ümberkukkumas.) Kas sina panid raha mujale ära? (Otsib edasi.)

Anna (pillab ehmatusest ühe taldreku kandikule, peaaegu hingetult). Mina . . . ei ole . . . (Nuttab nõudega tõõti ära, et wältida edaspidist pärimist.)

Joosep (tõmbab ta teise laualaeta lahti, tehkitab õlgadega, ümisesedes). Imelik! . . . (Jätab kasutu otsimise, seisatab silmapilgu mõttes laua juures, tahab siis nähtawasti tõõti ära minna.)

Minna (tuleb samal silmapilgul eestojast, rahapundar ja walge paberileht käes. Näeb Joosepist tõõgi ühe juures, ehnuib järsku ning püüab raha ja kwiitungi ruttu ära peita). Ra — näe! Härra ikka weel kodus . . .

Joosep (nähes Minna kohmetust, waatab talle pihut aega tungiwalt otja; Minna kohmetab ta pilgu all weel enam). Kuulge Minna . . . (Waljust, mitte aga toorelt.) Mul on kirjutislaua laetast raha kadund!

Minna. Helde jesus! — Wõi raha kadund?! . . .

Joosep. Jah. Kas teie, Minna, ei tea ehk sellest? . . .

Minna (haawudes). Mina?! Kuidas nii, härra? Mis te dieti mõtlete? Kus mina sellest wõin teada! . . . Helde jesus, wõi wargats tehakse . . . (Nutab.)

Joosep (rahulstult ja kindlalt). Jätke nutt, Minna, ja kuulge mis ma teile ütlen. Ma räägin teile hääga: kui te olete wõtnud, siis pange see raha laua laeta tagasi! Ma lähen nüüd wälja ja kui raha osutub pärast endisel kohal, jääb asi meie wahel, nagu poleks midagi juhtund! — Pidage seda meeles!

Minna (waatab ehmunult Joosepile otja). Aga helde jesus, ma pole seda wõtnud, kuidas saan ma seda tagasi panna!? —

Joosep. Kuulge Minna! Mina ei taha teiega selle üle pikemalt waielda! Proua pole raha wõtnud — ise see laetast kaduma ei saa minna! Kui ma tagasi tulen, olgu raha endisel kohal! — (Läheb ruttu eestotta ära.)

Minna. Halastaja taewas! (Nutab waljusti.) Wõi rahawaras!

Anna (tuleb tõõgilt, kuuleb wiimaseid sõnu). Mis see tähendab, Minna? Miks sa nutad? Mis on juhtund? —

Minna (täbi nutu). Issand, isjand küll, mis siin tõõti pean ära kannatama! . . .

Anna (nagu aimates, tõlatult). Ülle juba, millest sa räägid?

Minna (uue nutuhooga). Härra süüdistab mind rahawarguses . . .

Anna. Kuidas? Süüdistab rahawarguses? Sind?! (On tokkuwajumas, otsib puhwetist tuge.)

Minna (lamenteerides). Jaa . . . Mina olewat wõtnud laualaetast raha . . . Ma pidawat selle sinna tagasi panema! Kui ma hingest teaksin! . . . Pole ma eluilmas teise oma puudutand ja siin saan nüüd warga nime!

Anna (wäsin tõlatu häälega). Jäta nutt — Minna . . . Mu mees eksis sellega . . . raha on minu käes. Küll ma ütlen tale, kui ta tuleb. Ole aga sina mureta, Minna! . . .

Minna (pühib põllega silmi ja nuustab nina, rõõmsalt). Ah, proua käes on?! Oh helde jesus, nagu kiwi langes südamest ära! . . . Olets ma hingest teadnud! Aga härra nii tõõsijelt kohe, et pane aga tagasi ja pane aga tagasi! Mida hullu ja paned, kui hing puhkas! . . . Jalad wõttis nõrgats kohe . . .

(Järgneb.)

Naisorganisatsioonide repertuaarist

Tihti kurdavad meie naisorganisatsioonid, et neil peo eeskavade koostamisel sellistest näidenditest puudus olla, mis vastaks nende põhimõttele ja ergutaks nende tegevust üldise naisliikumise propageerimise suhtes.

Need nurisemised ja kurtmised on sageli osalt õigustatud. Kui lehitseme seni ilmund näidendite päälkirjades, siis leiame kahjuks, et näitekirjanikud muude teemide kõrval hoopis käsitamatuks on jätnud naisorganisatsioonesse puutuva ala. Meie 13. aastase iseseisvuse jooksul pole sellele näitekirjanduse-alale sõnand üksi autor asuda innuga juure, ehkki see pakuks tänuliku ja senikasutamatu tööpõllu, seda eriti algajatele autoreile.

Et naisorganisatsioonid on võind seni siiski panna toime oma sihtidele vastavate eeskavadega peoõhtuid, peame esikätk just olema tänulikud meie auväärt kadund draamakirjanik August Kitzbergi ja meie agarama noorautor Erna Linde loomingule, mille seast võime leida nii mõnegi näidendi, mida võib soovitada igale naisorganisatsioonile või naiskodukaitse rühmale kui igati sobivaid, lavalikke ja läbilõõvaid.

Nimetatud autorite töödest võiks mainida A. Kitzbergi „Ullikest.“ See on kolmevaatuslik meie oludesse säätud näidend. Tegelasi: 5 naist, 3 meest ja 1 poisike. Näitelava — kõigis kolmes vaatuses majasine-rõdu, mille tõttu ei tee dekoratiivne külg näidendi ettekandmiseks suurt muret. Sisu lühidalt järgmine:

„Lesk proua Eebels sõidab oma poja ja vennaga maale mõisarentnik Tõnu Nurmi juure külla. Viimasel on kolm tütart — Tiina, Miina ja Liina. Proual on tagamõtteks Nurmi tütardest oma pojale, kes suur raamatukoi, valida kohast kaasat. Vanemad tütreid, Tiina ja Miina, panevad kõik rattad käima, et noormeest tõmmata üksteise võidu oma võrku, kuid noormehe tähelepanu pöördub Liinale, keda hüütakse „Ullikeseks.“ Kui vanemad seda taipavad, teevad kõik, et viimaste vahelõrda segi ajada, kuid lõpuks peavad nad ikkagi leppima asjaoluga: „ega must kass ka alati sinna ei jookse, kuhu teda kutsutakse.“

Selles näidendis on kandvamad ja ilusamad osad naiste kätes, mille tõttu tükki ettekandmiseks naisorganisatsioonidele soojalt võib soovitada.

Erna Linde „Veendund poissmehed“ on

kolmevaatuslik naljamäng alevisakste elust. Tegelasi: 3 naist, 4 meest. Lava: Vanapoiisi elutuba. Sisust: Poissmeeste elu on vägagi kena, kui ollakse selle hüvedes veendund. Kui aga vanapoiiste juure satub trobikond naiti — siis on tuli takus. Algab hirmus sõda naitste ja veendund poissmeeste vahel, lütiakse suuri lahinguid, kuni lõpuks poissmehed peavad masti tõmbama valge lipu. Naitste võit. Vaherahu kirjutatakse alla abiellumislepingutele.

Dekoratiivselt ja tegelaste arvult on see naljamäng sobiv ka väiksemaile lavule. Tütid hästi õnnestund ja kerged kehastada.

Sama autori „Ületrumbatud“ on väga põnev ühevaatuslik naiti.

Tegelasi:

Preili Karoline Doch — 50 aastane väga kehakas preili. Räägib kangelt, sügava bassi häälega.

Preili Vilhelmine Doch — 45 aastane kõhetu preili. Räägib läbi naiti.

Frieda — nende vennatütar, 18 aastane, elav, tuline plika.

Karl Vender — üliõpilane, igati kena noormees.

Lava kujutab lihtsat, väikekodanlises maitstes sisustatud tuba.

Sisu põnevus on rajatud ideele, kuis noor neiu meessoo põlgajate täidide valvsa silma all kohtab armastatud üliõpilasega ja teda kavalusega laseb täidide poolehõiu võita. Näidendis esinevad kaks huvitavat vanapiiga tüüpi, kelle vooruslikkus moodsat vennatütart siiski ei päästa.

Pääle ülalloodud algupärandite võiks veel mainida näidendit „Tammiste tütar,“ millise oludekohastand Felix Arras. Tegelasi 8 naist, 4 meest. Lava: taluõu, võrastetuba ja tuba.

Selle neljavaatusliku näidendi intriig ja tegevuse põime on haaravalt huvitav. Optimistliku põhitõoni, ülekeeva ülimeelikuse ja haarava elurõõmuga jätab näidend helge, elujaatava mulje keset meicaegset masendavat süngust. Sobiv ettekandmiseks kõikjal, eriti oma kangelasliku naitstübi poolest.

Jääks vast veel nimetada oludekohastatud „Valge daam.“ — Ühevaatuslik naiti, tegelasteks 5 naist, naitelavaks tuba. Sisult on ta ju päris huvitav ning põnev, aga et ta tõlge saksakeelest, siis nimetame teda, et esijärjestada algupärandeid, viimasena. Vahelduseks igatahes väga sobiv ja kohane.

Kritikus.

Kirev õhtu

Organisatsioonid, kellel ei ole oma ruume, satuvad tihti täbarasse seisukorda peoõhtute korraldamisega. Ruumide saamine mõnelt teiselt seltsilt saab teatavaks vast nädal enne peo korraldamist. Parimal tahtmisel ei jõua siis enam ettekandeks õppida pike-mat näidendit, kuna selle ettevalmistamiseks kulub ikkagi vähemalt paar kolm nädalat. Mida nüüd paigutada eeskavva, mis huvitaks publikut ja mille tege-lased-näitlejad suudaksid ära õppida nädalaga? Sel juhul tuleb kahtlemata korraldada niinimetatud — „kirev õhtu“ sega eeskavaga. Kui osatakse leida terav-meelseid ettekandeid, naljarikkaid vestepalu, kupleid, kui ka tõsisemaidki monolooge, siis võib korraldaja olla täiesti veendunud peo hääs kordaminekus.

Sarnaste „kirevate õhtute“ repertuaari koostami-seks püüame olla tulevikus kõigiti abiks näitejuhtidele, tuues juba järgnevast numbrist alates ajakirja veergu-del mitmekesiseid palu, mida võidakas kasutada mai-nitud õhtute korraldamisel. Käesolevast numbrist peab kahjuks see osa ruumi puudusel jääma välja.

Olgugi, et ajajooksul võib ajakirja veergudelt koguneda kaunike hulk vastavat materjali, tuleks üksi-kute väärtuslike näljaettekannete muretsemist mu-jalki võtta kaunis tõsiselt.

Näljaettekandeid sisaldavate raamatute hulgas evib küll esimese järgu tähtsuse praegusel korral Aleksänder Trilljärve „Kirev õhtu“ — esimene anne. Nimetatud populaarne autor on juba varemgi kirju-tand hulk lühemaid palu, mis on välja antud „Lõbusa näitelava“ nime all. Mõlemas raamatus leidub palju huumorit, mida võidakas kasutada sega eeskavaga õhtu-tel. „Kirevasse õhtusse“ on muuseas paigutatud ka nal-jaettekanne „Kikerpilli seiklused“, milline äratas hääs ettekandes publiku suurt huvi just oma mitmekesisuse tõttu. Raamatut võib soojalt soovitada kui väärtus-likumat mis seni ilmund.

Keila Tuletõrje Ühing teotseb energiliselt vara-lahkund kirjaniku Jakob Mändmetsa parema ja kolossaalsema draamateose „Mikk Kivi“ lavas-tamisega. Eelduste järele töotab lavastus saada igati huvipakkuvaks suursündmuseks Keila ja ümbruskonna publikule.

Aleksander Arry

praegune Narva Eesti Selts „Ilmarise“ lavastaja-näitleja, tegutsend varem pikemat aega Narvas teater „Võitlejas“.

A. Arry on eesti algupärandite suurim sõber ja lavastand peaaegu järjekindlalt kõik uudistooted, alates A. Kitzbergist kuni H. Raudsepani, millised lavastused alati leidnud publiku sooja poolehoiu ja sümpaatia ning kantud ette kümneid kordi.

Narva Eesti Selts „Ilmarine“ on vanem kultuuri-lisi ja hariduslike sihte taotlev selts meie riigi ida-rajal. „Ilmarine“ on ülessäätud sihtide rajamisel ikka julgesti rühkind üle takistuste, on püsind aastaküm-neid kindlana rahvuskantsina ning ühtlasi ka ärksama noorus-generatsiooni koonduskohana.

Selts on omale ajajooksul soetand ajakohased ja avarad ruumid, kus leiavad ulaluse veel paljud teised kohapäälised seltskondlikud organisatsioonid.

Seltsi peamiste ülesannete hulka kuulub just teat-rikunsti levitamine laiemasse ringkonnisse. Seks on seltsi näitetrupp rakendund intensiivsesse töhe. Et pakkuda võimalust ettekandeist osavõtuks ka kehve-male publikule, korraldab selts iganädalalisi odavhin-nalisi rahvaetendusi sega-eeskavaga, millest ka osa-võtt ülirohke. Kõiki „Ilmarise“ tehtud töid hinnates, jääb vaid üle seltsile ka tulevikuks soovida sarnast sitkust, õnne ja töötahet.

Toimetuselt

Seni mitte küllalt kindlaks kujunend kontakti tõttu toimetuse ja lugejaskonna vahel, mis ajakirja esik-numbri suhtes loomulik nähe, pidi kahjuks käesolevast numbrist jääma välja „Küsimuste ja vastuste“ erinurk, ehkki toimetusel seks oli osaliselt materjali kasutada. Mainitud nurk lahendaks ajakirja põhimõtteile vastavalt kõiki publiku poolt kas kirja, suusõna või telefoni teel ülessäätud teatriellu puutuvaid küsimusi. Järgmisis numbreis anname „küsimustele ja vastustele“ järjekindla koha, lootes ka käesoleva märkuse kaudu eelpool soovitud kontakti tihenemist.

Väljaandja: E. K ü t n

Vastutav toimetaja: H. K n u m a n

„Teatertrükk“ Tallinnas, Lai tän. 33